

Ivar Aasen

Ervingen

Sangspil i een Akt

bokselskap.no
Oslo 2020

bokselskap.no, Oslo 2020

Ivar Aasen: *Ervingen*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1855 (Kristiania/Det norske Theaters Forlag) og er basert på digital fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket.

ISBN: 978-82-8319-528-6 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-529-3 (epub), 978-82-8319-530-9 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Personerne

Hermann Sauenbach, *boende paa Gaarden Flaavig.*

Inga, *hans Datter.*

Olav i Bakken, *hans Nabo.*

Gunnild. *Olavs Kone.*

Aamund. *Arving til Flaavig.*

Trond paa Bøen, *Ungkarl.*

Scene: En Lund nær ved Husene i Flaavig. Alle Personer tale i Landsmaalet, undtagen *Hermann.*

Første Scene

Trond.

Dat er daa sant, som Folk segja likevæl, at Flaaviki er venaste Garden i heile Bygdi. Hadde eg havt denne Garden, so skulde eg liva som ein Herremann og hava alle Ting etter min eigen Vilje og blaasa aat heile Bygdi. Og eg tenkjer mest, at eg skal hava han ogso. Han Hermann er inkje nokon Jordmann vidare; han kjem til Atters Aar fyre Aar, og so verd han vël snart leid av di og vil giva fraa seg alt ihop. No er Dotter hans fullvaksi ogso, og dan som fær henne, han fær Jordi med. Dat er nokot te trøyta seg etter;ⁿ¹ – eg maa hava henne; eg skal hava henne. Ho læst no so,ⁿ² at ho vil inkje hava meg, men dat bryr eg meg inkje stort um; naar ho seer, at dat inkje kjem nokon annan, so tenkjer eg nog, ho vil. Og no heve eg lagat dat so, at inkje nokon skal koma i Vegen fyre meg; for eg heve sett dat Ordetⁿ³ ut yver Bygdi, at dat er avgjort med oss tvau, og heile Grendi trur, at me er Festarfolk og skal snart hava Bryllaup. Men no lyt eg tala fiint med Faderen ogso og faa han til aa samtykkja fyre Aalvore; for han er so leid med di, at han segjer berre: dat hastar inkje, og me kann talast um dat ein annan Gong, og meir slikt. Eg vil inkje vita av slikt, eg vil hava ei Vissa; for dat er so mangt, som kann koma paa, maa vita. – Men dar seer eg, han kjem reikande;ⁿ⁴ no lyt eg nøyta meg; for eg seer han er i Godlaget sitt, so blid og fiin, at d'er reint ofsalegt; dat maa vera dette gode Vedret, som gjerer dat; for han er liksom Solskinfuglen: han syng berre i Solskinet og inkje oftare.

Anden Scene

Hermann og Trond.

Hermann.

Naa, er det du Trond, som er ude og gaaer?

Trond.

Ja, eg gjekk og saag ut yver Marki, eg tykker d'er so hyggjeligt te sjaa paa Grødet, kor veent dat stend baade paa Aakr og Eng; d'er ein stor Hugnad.

Hermann.

Ja, det kan ikke negtes, her staaer et vakkert Grøde; faae vi bare en god Høst, saa vil der blive noget af dette.

Trond.

Dat seer no veent ut allstad i Aar; men so er dat daa ingenstad slikt som her likevæl; dat syner seg dar, som er Folk, som kan driva Jordi; dat verd annat Slag, end dar, som ho inkje er drivi. (*Afsides*). Eg lyt no gjøla fyre han nokot, maa vita.

Hermann.

Aa ja, – man skulde troe det; imidlertid har jeg dog ikke seet den Fremgang, som jeg ventede; der maa være noget galt med Jordbunden, hvad det nu er. Jeg syntes meget godt om dette en Tid, men nu ønsker jeg næsten, at jeg ikke havde befattet mig dermed. Disse Smaaforbedringer ere bare til Udarmelse; man

burde gjøre noget stort, men dertil behøver man Penge eller rettere sagt en Kapital, og disse Ting ere ikke altid saa lette at opdrive.

Trond.

Aa, dat var no væl inkje so vanskelegt fyre ein slik Mann som de er. Og um de kunde verda leid av Bruket og tyst trenga til ei liti Kvild, og de kanskje vilde hava ein Hjelpesmann, som kunde hava noko-litet te leggja til attaat di som er fyrr, so vilde de vist inkje standa uppraadd fyre dat. Dar er fulla dei, som vilde vera baade glade og fegne, naar dei kunde koma inn i eit slikt Rom.

Hermann.

Det kunde maaskee være tjenligst at indrette det saaledes; imidlertid har jeg ikke rigtig bestemt mig endnu.

Trond.

Dat er sant: um eg skulde vera so djerv og spyrja: Heve de tenkt nokot paa detta, som me talade um sist?

Hermann.

Naa ja, du mener vel dette her med min Datter? Jo jeg har rigtignok tænkt paa det; men i slige Ting maa man give sig Tid og betænke sig vel. – Men du har jo selv talt med hende; veed du nu, om hun virkelig er vel fornøiet med denne Bestemmelse?

Trond (*Afsides.*)

D'er galet te segja sant og verre te ljuga. Eg lyt slaa ein Krok paa. (*Hoit.*) Eg tenkjer no so eg, at ho vil fyrst høyra, kvat de vil sjølv, og sidan tenkjer eg, at ho rettar seg etter di.

Hermann.

Ja, ja, saa kan vi altsaa tale nærmere derom en anden Gang. Jeg skal tale med hende om det.

Trond.

Dat var myket snildt. Og um eg torde tenkja so stort, at de vilde teljaⁿ⁵ henne til og leggja eit godt Ord fyre meg, so hadde dat voret overslege væl. Men no torer eg inkje hefta dikkorⁿ⁶ lenger; for de kann væl hava mangt annat te tenkja paa ogso. Far væl, Herr Sauenbach.

(Gaaer.)

Tredie Scene

Hermann. (*alene.*)

Det er ganske morsomt at see, hvorledes den Klodrian slæber og stræber for at snakke fiint og høfligt uden at forstaae, at en saadan Mand, som jeg, nok altid vil kunne see, hvor liden Dannelse der stikker under. Han er en Stymper, som saa mange andre; han forstaaer ikke at gjøre sig elsket af et Pigebarn; men det er Ulykken, at jeg netop trænger til en saadan Mand, som har noget at gjøre med, og derfor maa jeg være nedladende og holde gode Miner til slet Spil. Trond har baade Gaard og Formue; der vilde jeg altsaa være sikker, enten det nu gik saa eller saa med det øvrige, f. Ex. med denne Odelssag, som jeg nu faaer paa Halsen. Det var da ogsaa et Vovespil af mig at kjøbe denne Gaard uden at være rigtig sikker paa, at der ikke fandtes nogen Arving; jeg hørte rigtignok, at der havde været en Arving, men han var jo borte for lang Tid siden; man troede fuldt og fast, at han var omkommen paa en Reise til Amerika, og saaledes holdt jeg mig ganske tryg. Nu kommer man og fortæller mig, at Arvingen ei alene er i Live, men at han endog er hjemkommen for at gjøre sin Ret gjældende. Men han skal ikke glæde sig for tidlig; for det kan nok hænde, at hans Ret er forspildt.

Fjerde Scene

Inga. Hermann.

Inga.

Fa'r, dar var ein Mann upp i Garden, som vilde tala med deg.

Hermann.

Aa, det er vel ikke noget, som haster synderlig. Men hør nu, Inga; jeg tænkte just paa at tale med dig om noget vigtigt. Trond paa Bøen har netop været hos mig og talt om dig; han har naturligviis talt med dig selv ogsaa, og hvad har du da svaret ham?

Inga.

Eg heve svarat, at eg vil inkje hava han.

Hermann.

Ja, men det var stygt af dig, det skulde du ikke gjøre. Det er denne Bondeviis, du har vant dig til, nemlig at sige alting saa beent frem paa en eneste Gang. Om det nu ikke var saa ganske efter dit Tykke, saa skulde du alligevel have snakket høfligt og for Exempel sagt, at du behøvede Tid til at betænke dig eller noget slikt.

Inga.

Ja men dat veit eg daa inkje, kvat dat skal vera til, at ein skal fara so og gjøla fyre Folk, naar ein inkje meiner nokot med di.

Hermann.

Ja, seer du: der er mangt, som man ikke skjønner i Ungdommen, men siden kommer det dog med Aarene; blandt andet lærer man, at et godt Udkomme er dog altid det fornemste i Verden. Da jeg for nogle Aar siden holdt op med Landhandleriet og flyttede hid, meente jeg, at alting nu skulde gaae saa fortræffeligt, men det har desværre ikke gaaet saa godt, som jeg tænkte; det gaaer til Atters, eller rettere sagt, det gaaer tilbage. Naar vi nu kunde komme i Forbindelse med en Mand, som eier noget, saa kunde vi snart oprette de faldne Sager og være lykkelige paa alle Sider. Og derfor synes jeg, at dette Tilbud ifra Trond ikke er saa ganske at foragte; det kunde hænde sig, at vi vilde angre paa at have forkastet det.

Inga.

Men kunde dat inkje ogso henda, at me vilde angra paa, at me hadde teket imot dat?

Hermann.

Naa, du vil ogsaa være klog! – Aa jo, det kunde kanskee være muligt, men det er dog ikke saa sandsynligt. Jeg veed nok, hvad du tænker paa; det er denne Ungdommens sædvanlige Drøm: man tænker, at det skal gaae til ligedan som i disse Æventyr og Kjærlighedshistorier, som man hører; man gaaer og venter paa, at der skal komme en forelsket Ridder, saa vakker og saa mandhaftig og galant, at ingen har seet sligt; saa skal der blive Giftermaal, og siden skal der ikke være andet end bare Kjærlighed og Kjælerie og Fornøielse, saa længe som Livet vil vare. Men det gaaer ikke rigtig saaledes til i Livet. Deels hænder det, at den rette Ridder ikke vil komme; deels hænder det ogsaa, at der kommer En, som man anseer for den rette; men han kommer da saa fattig og sulten som en Skrubb ifra Skogen, og saa kommer der En bagefter, som de kalde Smale-Hans, og han pleier at fare saa ilde med disse søde Drømme, at der omsider ikke findes noget Spor tilbage af den hele Herlighed. – Men siig mig nu engang, synes du da ikke rigtig om denne Trond?

Inga.

Nei.

Hermann.

Jeg maa rigtignok tilstaae, at der var en Tid, da ogsaa jeg havde andre Planer; jeg tænkte nemlig, at du skulde faae en Opdragelse, saaledes at du kunde blive et passende Gifte, eller rettere sagt et passende Partie for en Mand af bedre Stand. Men Omstændighederne tillod mig ikke rigtig at fuldføre mit Forsæt, eller rettere sagt at realisere min Idee. Din yngre Søster havde større Lyst til at komme ud i Verden, og saa sendte jeg da hende til Byen for at lære lidt Folkeskik, men en af jer syntes mig, at jeg maatte have hjemme. Saa var din Moer død, og saa kunde jeg ikke holde dig inde længere; du klagede altid over, at det var saa langsomt og kjedeligt; du maatte have Selskab, du kunde ikke leve uden Selskab, og da her nu ikke fandtes andet Selskab end bare Bondefolk, saa gik du der og tumlede omkring iblandt dem saa længe, at du blev selv en Bondetøs i Bund og Grund. Naar nu din Søster engang kommer hjem, saa er hun en anseelig Dame, og du er en Bondeslamse, som gaaer i Stak og Livstykke og taler Bygdemaal. – Aa ja, det er just ikke første Gang, at sligt hænder; det gaaer nu saa op og ned med Folk i Verden.

Inga.

Ja, men eg tykjer d'er no so morosamt, eg, til aa fylgja Bonde-Visi; daa kann ein hava Sellskap baade stødt og stendigt, og hava Kjenningar i kvart eit einaste Kot i heile Sokni. Og Folket synest eg, er slett inkje lastande; for dei er baade snilde og vituge og veit væl kor dei skal gjera Folk til Vilje, naar ein berre kjem i Kjendskap med dei.

Hermann.

Aa ja, du har ikke Adgang til at see noget bedre; derfor synes du, at det er altsammen vel. Men siden du nu er saa vel fornøiet med denne Skik, saa synes jeg netop, at en Mand som Trond kunde ikke være at foragte. Imidlertid vil jeg for det første kun bede om, at du maa være høflig imod ham og ikke vise ham saa tvert ifra dig; for Resten behøve vi jo ikke at haste med Afgjørelsen. – Men nu maa jeg hjem for at see, hvad der er at udrette.

(Gaaer.)

Inga *(alene.)*

Jau dat seer hugnadlegt ut! Men dat kann no endaa vera, naar dat inkje er verre. Eg lyt no prøva og tala snildt med honom, sidan han Far vil dat; men eg hadde no større Hug te segja Meiningen reint ut. – Nei, eg heve seet ein Gut i Dag; dat var annat Slag; eg tykjer, eg berre lengtar, at eg skal sjaa han atter. Men, – eg veit inkje eingong kvar han er ifraa, og dess mindre nokot annat.

(Gaar.)

Femte Scene

Aamund. Siden Inga.

Aamund.

Aa, so skulde eg daa vera so lukkeleg, at eg skulde koma atter paa desse Tufterna og sjaa atter gamle Fødestaden endaa ein Gong! Her kann eg segja, at eg kjenner meg atter paa alla Sidor: Fjorden og Strandi, Liderna og Fossarne og Fjellgarden rundt i kring, – altsaman er gamalt Kjendskap; eg tykjer, eg kjenner kvar ein Stein og kvar ei Tuva oppigjennom alla Bergsidorna. Eg tykjer endaa, at eg kjenner Himmelen, som er upp yver; eg heve seet han paa andre Stader ogso, men dat var liksom han hadde ein annan Lit,ⁿ⁷ som inkje var dan rette; her heve han dan rette Liten. Og Folket, som eg møter paa Veggen, er som dat var Systkjen alt i hop; eg heve aldri skynat Folk so væl paa nokon annan Stad; naar dei heldo paa aa gartast og lægja paa dat likaste, so tykte eg, at dat var inkje te lægja aat; og naar eg skulde segja nokot, som eg meinte var morosamt og fyndigt, so stod dei berre og glanade, og dat saag so ut, at dei tykte, dat var berre Gapesnakk alt i hop; so er dat, naar Folk inkje skyna kvarandre. Her er dat paa ein annan Maate; her slepp eg aa ottast fyre, at Folket skal inkje skyna kvat eg segjer; dat er inkje so, at eg treng um aa trivla etter Ordi, naar eg heve nokot te fortelja, skal eg tru. – Aa, eg er so inderlege glad!

(Synger.)

1. Her er dat Land, som hugar meg best,
og hiit hev' eg lengtat lengje;
her var dat stødt, som Huguen var fest
og gjekk i sitt gamle Gjengje.
Vida hev' eg flutt og faret i kring,
aldri saag eg slike hyggjelege Ting.
Ja, myket hev' eg seet,
og meir hev eg frettⁿ⁸
men her hev' eg seet dat beste.

2. Her er væl Jordi hugleg te sjaa
og yndeleg paa alla Tider,
helst naar ho heve Sumarsploggi paa
og blømerⁿ⁹ til dei øvste Lider.
Aldri vild' eg bytt i nokon-handa Skatt
denne vaar sæle sumarljose Natt,
daa Jordi ligg i Skrudⁿ¹⁰

og søv som ei Brud,
og Dagen vakjer trutt um Landet.

3. Her heve alt ein venare Lit,
han gjerer meg so godt i Hjarta;
her er dat rett, som alt hadde Vit
og kunde baade læ' og garta.
Folket og eg er like som eitt,
alt kvat dei segja, skynar eg so greidt;
og aldri er dar Ord
paa all dan vide Jord,
som ganga meg so til Hjarta.

4. Her kann eg kjenna Bygder og Bolⁿ¹¹
og Berg i so ymsa Rader;
Fjøra og Fjell og Himmel og Sol
er kjendar' en andre Stader.
Saart hev' eg saknat Heimen ei Tid,
difyr' er han no so kjær og so blid.
Lat koma kvat som kann:
eg møter som ein Mann,
og aldri ferⁿ¹² eg ut or Landet.

Nei, utor Landet; fer eg inkje, men utor Garden? – ja dat er eit annat Spursmaal. Stakars Aamund, du gled deg paa tunt Øl. Dar er ingen heime, som ventar paa deg, og ingen som vil sjaa deg helder. Dar er komet nytt Folk i Faderhuset, og vil du sjaa inn i dat, so lyt du tigga fiint um Lov, og dat kann gjerne henda, at du slepp inkje inn helder. Du eig inkje so myket Hus som eit Gjeitefjos, inkje so myket Jord som ein Næperei; altsaman er gjenget fraa deg og komet i framande Hender, og dat kann lett laga seg so, at du fær inkje atter ein einaste Grand av alt ihop, og so lyt du fara ut-atter like snaud, som du kom, og kanskje ein god Mun snaudare.

(Falder i Tanker.)

Inga *(kommer ind fra høire Side og træder frem paa Scenen uden at see Aamund.)*

No skal dat vera Moro aa ganga burt paa Leikvollen og sjaa, um dar er myket Folk; for dar maa no væl vera Leikstemna i Dag ogso liksom hine Sundagarne.

(Synger.)

1. Du Sundagskveld, du Sundagskveld,
du er daa alltid min beste Kveld;
du ljose, blide Sundagskveld,
du er daa min kjæraste Kveld.
Naar Ungdommen sankast or Bygdi her ned
til Gaman og Songⁿ¹³ etter gamall Sed,
til Dans og Sprang paa dan grøne Vang,
daa fell inkje Stundi lang.

2. Dei Bygdarfolk, dei Bygdarfolk
dei hava so strævall ein Sumars-Bolk;ⁿ¹⁴
dei Bygdar-Borni lengta so hardt,
at Helgi ho koma skal snart.
Dei faa inkje Tider te koma i Lag,
naar inkje dat hender ein Heilagdag;
dei faa inkje Tid ei einaste Rid,
so lengje som Vyrkaⁿ¹⁵ lid.

(Idet hun vender sig for at gaae ud til Venstre, kommer hun til at see Aamund og løber forskrækket tilbage.)

Aamund.

Nei, – er ho alt burte, og eg fekk inkje tala med henne? Er dat ein Draum dette, elder kvat for ei Synkvervingⁿ¹⁶ kann dat vera? Ein Song, som eg inkje heve høyrte, og ein Tone, som eg helder inkje heve høyrte; dat var liksom dat skulde vera eit framandt Lag og eit kjendt Lag i hop i same Songen, ein Svipⁿ¹⁷ av Utlandet og ein Svip av Fødelandet samanmengde. Og Gjenta var dan same, som eg have seet fyrr i Dag; eg skulde kjent henne atter millom hundrad andre; for eg likade henne so godt fraa dat fyrste, eg saag henne, at eg tykte, eg kunde aldri verda leid te sjaa paa henne. Aa, nei dat var ei Synd, at eg skulde skræma henne, men eg kunde slett inkje til dat. Og like eins, at eg inkje skulde faa tala med henne og orsaka meg og beda, at ho inkje vilde vera harm paa meg; – no kanskje fær eg inkje sjaa henne meir atter. Aa, dat maa vera eit inderlege godt Hjarta; dat kunde eg merka so væl paa Laget hennar, daa ho song um Bygdarborni, kor dei lengta etter Helgi.

Sjette Scene

Olav. Aamund.

Olav.

Dat var dat, eg tenkte; eg hadde mest ei Von um, at eg skulde finna deg her paa denne Staden. Sit i Fred, go' Mann, og vælkomen skal du vera paa gamle Tufterna, og giv det maa vera til Heppaⁿ¹⁸ og til Hugnad baade fyre dan eine og dan andre! Du kann inkje tru, kor glad eg heve voret sidan i Dag, daa eg saag, at du var heimkomen; eg vilde mest inkje tru mine eigne Augo; for me hadde inkje høyrte nokot um deg paa so lang Tid, og dat siste me høyrde, var dat, at du skulde vera burtkomen. Dat er no so manga Drøsor,ⁿ¹⁹ som koma inn i Bygderna; d'er som dei segja: dei ljuga so lengje, til dei tru dat sjølve.

Aamund.

Dat er inkje annat ventande, en at Folk maa tru slikt, naar ein er so lengje burte og inkje kann koma til aa senda nokor Helsing heimatter. Eg hadde fulla tenkt aa koma heimatter fyrr, men dat vard inkje nokot av di.

Olav.

D'er sant: dat var so litet me fekk tala um dat i Stad, – kor kom dat til, at du vard so lengje burte?

Aamund.

Du veit kanskje, at dat var Tanken min, at eg skulde ut og tena noko-litet Pengar, so eg kunde hjelpa han Fa'r te setja Garden i Stand og greida Skuldi hans; for eg visste, at dat var smaatt fyre han; no var dat inke te tena dan Gongen, utan ein foor nokot langt veg, og so foor eg daa sud i Landet, og sidan foor eg utanlands, og tenkte altid so, at dess lenger eg kom, dess meir skulde dat løna seg. Men dat er som dei segja um Pengarne: Dei er seine te sanko og snare te øyda, og dar ein tenar myket, dar tærer ein myket ogso; og difyre vardt dat lengje, fyrr eg tyktest vera buenⁿ²⁰ te fara heimatter. Og inkje fekk eg nokon

Frettnadⁿ²¹ heimanfraa helder, fyrr eg frette dat, som eg minst vilde høyra; daa laut eg til og skunda meg paa Heimvegen, men langt var dat aa fara, og seint heve dat gjenget, so at eg er myket rædd, at eg er komen alt for seint.

Olav.

Aa ja, dat er no kanskje i seinaste Lag; men so heve du no Odalsretten te stola deg paa.

Aamund.

Dei segja, dat skal vera i sidste Hogget med di; d'er no so, at eg heve ei Von endaa, men nokor Vissa heve eg inkje.

Olav.

Ja, lat oss vona dat beste daa. Elder er dat inkje so dei segja, at ein skal venta dat beste, og tenkja paa dat verste?

Aamund.

Eg heve høyrt dat so ogso, at ein skal venta dat verste, til ein seer dat beste; og dat segja dei, skal vera dat klokaste.

Olav.

D'er kanskje dat klokaste, men dat er inkje dat tekkaste.ⁿ²² Men anten dat er no so elder so, du, so vilja me inkje gjera oss nokor Sorg endaa; no i Dag vil eg, at me skal berre hava Moro og sitja saman og spyrja kvarannan um alt dat, som kann vera Hugnad te høyra.

Aamund.

Eg segjer dat same.

Olav.

Eg er so forvitenⁿ²³ te høyra, um kor dat stend til uti dan store vide Verdi. Kann du segja meg no med nokre faae Ord, kor dat seer ut i dei store Londi elder kvat Folket gjerer dar?

Aamund.

Dat snaraste te segja er det at dat seer ut mest som i ei Maurtuva; dat kryp og kryr paa alle Kantar, dat strævar og staakar paa alla Sidor, dat er ei endelaus Røra, som dat stend i Steinbrjotar-Visa. Ja, du heve væl inkje høyrt dan Visa; eg skal kveda henne aat deg, so fær du høyra, kor dat seer ut i Verdi.

Olav.

Ja, lat faa høyra!

Aamund *synger.*

1. Dei træla, – dei træla
fraa Morgon til Kveld, ja dei træla;
dei stræva, – dei stræva,
dat varer um Alder og Æva.
dei freista alt som dei kann vinna,
dei fanka alt som dei kann finna;
ja dei leita, – ja dei leita
etter alt dat som Vinningar kann heita.

2. Det grava, – dei grava
i Berg og i Myr, ja dei grava;
dei byggja, – dei byggja
paa Huus og paa Veg og paa Bryggja.
All Jordi, trur eg, dei vil jamna
all Malmen, trur eg, dei vil famna;ⁿ²⁴
ja dei emna,ⁿ²⁵ – ja dei emna

paa so mangt, som eg injke veit aa nemna.

3. Dei kappast, – dei kappast,
som Hunden um Beini dei nappast;
dei fumla, – dei fumla,
som Mauren um Tuva dei tumla.
Sin Skatt vil alle med seg føra
igjenom dan endelause Røra;
til dei stupa, – til dei stupa,
og til andre kjem i Staden til aa krjupa.

Olav.

Eg hadde mest ei Von um, at dat skulde vera so ut-sjaaande, etter di som eg heve høyrte fyrr um dat. Men eg lyt no faa vita meir um detta likevæl, naar me no faa betra Tider.

Aamund.

Eg er ogso myket forviten te høyra, kor dat stend til her i Bygderna; her er væl mange Umskifte te sjaa, sidan sist eg var heime. Dei halda paa og snu og brøyta paa alle Ting i dei andre Londi, og difyre er dat rimelegt, at dat kjennest ein liten Eimⁿ²⁶ av di her i Landet ogso.

Olav.

Dat er rett, som du segjer: dat kjennest ein liten Eim, og han er stundom alt for stor ogso. For d'er so leidt med di, at dat som er Gagn i, dat kjem alltid sist, og dat som er berre til eit Skin utanpaa, dat kjem alltid fyrst. Eg likar inkje alt, som eg seer. Eg seer nog, at Folk vil skapa seg um i sin Bunad og Klædnad, og i Ord og Tale, og i onnor Aatferd; men eg seer inkje alltid, at dei verda visare og vitugare fyre di. Eg høyrer, dei skrøyta av Forfederne vaare og tala fagre Ord um vaare gamle Ættar-Merkje; men eg er rædd fyre, at skal dat halda fram som dat stemner, so verd dat inkje stort atter av dei gamle Ættarmerki. Dei tala um Framgang, og dat er godt og væl; men eg tenkjer, me kunde gjera same Framgangen, um me heldt nokot fastare paa gamle Ættar-Laget vaart. Lat oss ganga fram i dat som duger, men inkje ganga so fort, at me gløyma vaar Fedra-Sed, som dat stend i Visa.

(Synger).

1. Dei vil alltid klaga og kytaⁿ²⁷

at me ganga so seint og so smaatt;
Men eg tenkjer, dei tarv inkje syta:
me skal koma, um inkje so braadt.

2. Ja, dat skyt inkje fram, so dat dunarⁿ²⁸
(som no ingen kann undrast uppaa);
men dat munar daa jamt, ja dat munar,
so dat stundom er Hugnad te sjaa.

3. Lat dat ganga fram, lat dat siga!
Berre eitt eg ynskjer og bed:
at me inkje so høgt maatte stiga,
at me gløyma vaar Fedra-Sed.

4. Lat oss inkje Forfederne gløyma,
under alt, som me venda og snu;
for dei gav oss ein Arv til aa gjøyma,
han er større, en mange vil tru.

5. Lat dat merkast i meir en i Ordi,
at me halda dan Arven i Stand,
at, naar Federne sjaa att paa Jordi,
dei kann kjenna sitt Folk og sitt Land.

Aamund.

Takk skal du hava, Olav. Du kann tru, dat gjerer godt aa høyra atter dei gamle Notarne, naar ein heve voret burte nokre Aar og inkje fenget høyra nokot heiman-ifraa. Hadde me voret fleire saman, so vilde eg, at me skulde sett oss til aa kveda gamla Visor, so lengje at me vardt trøytt. Eg kann inkje segja, kor glad eg vardt her i Stad, daa eg gjekk fram med Leikvollen og hørde Hardeng-Fela; eg tykte, dat var nokot som drog meg, at eg skulde burt i Leikstemna og dansa. Men eg laut halda meg ifraa dat likevæl; inkje heve eg Tid til dat, og inkje vil eg, at mange skal vita, at eg er komen; for daa vilde dat koma so mange gamle Kjenningar, at eg fekk inkje snu meg, og dat kann inkje ganga fyre seg endaa; for eg heve so mange Ærender, som dat hastar med.

Olav.

D'er sant, ja; du nemnde detta i Dag ved Kyrkja ogso, og difyre heve eg inkje sagt dat til nokon, og so heve eg bedet Kjeringi, at inkje ho helder skal tala um dat endaa. D'er Von dess, ⁿ²⁹ at du heve mange Ærender

no, baade hjaa Prest og Prokurator, og hjaa Peer og Paal; og so gjeng dat væl inkje so fort med di helder; ein Gong er dei inkje heime, og ein annan Gong er dei i slik Annsemd,ⁿ³⁰ at du fær inkje tala med dei; dat er som dat stend i Visa aat Drengen, som kravde Løni si: «Ein Gong gjeng han og tæk seg ein Tur, daa er han for full av Tankar; ein Gong ligg han og tæk seg ein Lur, og daa fær du Skam, um du bankar; ein Gong sit han og et' si Steik, og daa kunde Smoltet ulna; ein Gong sit han i Femkort-Leik, og daa kunde Punsen kolna».

Aamund.

Han heve inkje sparat Humlen, dan som bryggjade detta. Ha, ha! Nei du Olav, du er daa like lystig, kor gamall du verd.

Olav.

Ja men, er eg so, alt medan ingi Uheppa slær paa. Eg tykjer, dat er so stygt, naar eg seer slike Folk, som korkje hava Sorg elder Sykja, og endaa kann ganga so olme og aalvorsame som ein Ukse; – aa ja, dat kann vera godt te skræma Folk fraa seg med, kanskje. – Men dar seer eg, at me faa meir Sellskap. (*Afsides*) Au, dat var leidt, at ho Inga skulde koma; no faa me inkje tala um dat, som me vilde.

Syvende Scene

Gunnild. Inga (fra Gaarden). Olav. Aamund.

Inga (*afsides.*)

Sjaa, dar er han endaa.

Aamund (*afsides.*)

So fekk eg daa sjaa henne atter likevæl.

Gunnild.

Er de her de, Karar; eg vonade mest, at de maatte vera her einkvarstad. No var me tenkte te ganga burt paa Leikvollen. (*Afsides til Olav*): Men dat var galet dat, at desse tvau skulde møtast. Um ho no spyr meg, kven han er, so veit eg inkje kvat eg skal svara.

Olav (*afsides til Gunnild*):

D'er like eins med meg. Me maa finna paa eitkvart Slag og sjaa til aa venda dat av. – (*Høit.*) Han sagde dat i Stad, denne Mannen, at naar me var fleire saman, so skulde me setja oss til og kveda gamla Visor. Hadde eg kunnat so mange no som fyrr, so skulde eg fulla havt Hug til dat same.

Gunnild.

Aa, du kann væl nokre Stubbar endaa, naar du berre kjem paa dei.

Aamund.

Er dei so trottigeⁿ³¹ te kveda no her i Bygdi, som dei var fyrr?

Inga (*afsides.*)

Han maa vera her or Bygdi.

Olav (*til Aamund.*)

Aa ja, d'er no so ymist; dat sullar og mullarⁿ³² kvar paa si Viis; for eg skal segja deg: me hava inkje lært te syngja etter Notar endaa, som dei gjera burtan fyre Fjellet; dar kann dei inkje kveda, utan dei hava Notar; ja, du veit væl, kvat eg meiner: d'er nokot, som er oppsett paa Papiir med nokre lange Strik og smaa Klumpar imillom.

Aamund.

Ja, dat heve eg ofta seet.

Olav.

Ja! Og so vil dei inkje vita av nokre andre Notar en slike som er skrivne, og vil du syngja nokot annat en dat, som stend paa Setelen, so segja dei, at d'er Fals og Fusk. Og so skal ein inkje syngja, utan naar d'er mange saman; daa skal dei setja i, alle paa ein Gong, og gaula mest dei vinna.

Gunnild.

Ja men dat maa vera veent aa lyda paa.

Olav.

Dat kann so vera; men daa høyrer du berre Læta, du høyrer inkje eit Ord av Songen.

Aamund.

Men bruka dei inkje te stevjast endaa, naar dei er so i Lag i Bygdi?

Olav.

Aa jau, men d'er inkje slikt no som fyrr; for me hava so myket annat te gjera, maa vita; – me skal spela Kort um Puns og Pengar, og drikka oss fulle og sova ut-atter Ruset, og mangt slikt.

Aamund.

Ja, men dat var inkje nokor god Viis.

Olav.

Ja, seer du, Lærdomen er so: dan som skal syngja, skal ogso supaa; og so kann dat lett henda, at ein gløymer Songen fyre Supen. – Men dat er sant, du: d'er reint galet dette, at me inkje hava nokor drikkande Vara fyre Handi; for naar rett skulde vera, so skulde me inkje tala eit viist Ord, fyrr en me hadde eit Bord framsett og ei Punse-Kanna uppaa, so heit at dat rauk upp med Øyro; daa fyrsta skulde me faa upp Maalet.

Aamund.

Eg tykjer no so eg, at eg er friskaste, naar eg inkje drikk.

Olav.

Daa er du lik meg! – Aa nei, du Gunnild, eg kann inkje fortelja, kor glad eg er ... (*Afsides.*) Dar hadde eg so nær forsnakket meg. – (*Høit.*) Dat skulde voret Moro te freista aa stevjast ein Gong, naar berre Kvendfolki vilda vera med oss.

Aamund.

Ja, dat tykjer eg og, at dat heve inkje Lag med Kvedingi, utan ein høyrer Kvendemaal.

Gunnild.

Høyr no, kor dei høla fyre Kvendfolki, gamle og unge like eins. – Men kvat skal me stevjast um daa?

Olav.

Um dat som sviv oss fyrst i Hugem. – Du, Inga, skal vera med og svara oss.

Inga.

Ja, men de maa inkje koma med nokot, som eg inkje kann svara paa.

Olav.

Lat oss byrja.¹³³ Og hava me gløymt nokot, so skal me læra upp-atter og leggja nytt attaat:

(*Synger.*)

1. Hava me gløymt vaare gamle Stev,
so læra me andre Gongen.

(Til Inga)

Høyr meg, Gjenta, du er so hæv,ⁿ³⁴
kom, hjelp oss her med Songen.

Inga.

2. Kvat skal eit Barn væl finna paa,
som vituge Folk kann huga?
dat høver meg best aa høyra og sjaa,
men kveda kann litet duga.

Gunnild.

3. Her tarv du inkje vera blyg:
her er inkje nokon te vægja.ⁿ³⁵
Tykja me, Leiken verd for dryg,
so skal me prøva aa bægja.ⁿ³⁶

Aamund *(til Inga).*

4. Gjer so væl, og haldt oss med Lag,
og lat oss Leiken byrja.
Kvat likar du best av alle Slag?
Dat lyt eg vaaga te spyrja.

Inga.

5. Dat likar eg best av alle Ting:
aa vera med Kjenningar saman,
sjaa glade Andlit rundt i kring
og høyra paa fyndarlegt Gaman.

Aamund.

6. Dat maa eg segja, var inkje kleent
dat var dat venaste Valet.ⁿ³⁷
Vil du no kveda, so er dat veent,
so skal me lengja Talet.ⁿ³⁸

Inga.

7. So vil eg venda Talen i kring
og spyrja med same Ordi:
Kvat likar du best av alle Ting,
dei som du seer paa Jordi?

Aamund.

8. Dat som eg likar best, maa tru,
er korkje Gull elder Pening,
men d'er ei Gjenta, slik som du
i all si Viis og Vending.

Olav (*afsides.*)

Au, dat gjeng ein galen Veg.

Aamund.

9. Dat som eg likar best, maa tru,
er korkje Skip elder Baatar,
men d'er ei Gjenta, slik som du
i alle mogeleg' Maatar.

Olav.

10. Dar skal du høyra, dat er ein Gut,
som kann baade kveda og garta.
Giv, me fekk kveda dan Kvelden ut!
Dat gjerer so godt i Hjarta.

Men dar seer eg, at han Hermann kjem og ein Mann til; dat er Von til, at dei, hava nokot te talast um, og so er dat best, at me tokka oss utor Veggen, so at Mannen kann faa sitja her paa Benken sin, ifall han vil so.

(*De gaae*).

Ottende Scene

Hermann og Trond.

Hermann.

Dette kunde lettelig blive os en slem Streg i Regningen. Men er du nu rigtig vis paa, at Prokuratoren skulde reise forbi paa Nedre-Bøen ved denne Tid?

Trond.

Ja, dat er eg viss paa, for dar er tilsagt Skyts aat honom til Klokka nie.

Hermann.

Det var da rigtig saa beleiligt, som det kunde være. (*Tager et Brev op*). Det er sandt, jeg har ikke forseglet Brevet, og jeg skrev det ogsaa i saadan Hast, at jeg frygter for, der kan være noget galt i det. Lad mig see! Aa jo, desværre, der er just ikke megen Skik paa det. Der staaer: «jeg har hørt, at de skulde komme,» istedetfor: jeg har erholdt Underretning om, at de skulle ankomme; saaledes skulde der staae. Og ligesaa staaer der: «for et uventet Tilfælde,» istedetfor at der skulde staae: paa Grund af en indtruffen uforudseet Begivenhed. Der staaer: «der er lagt megen Omkostning paa Jorden,» istedetfor at der skulde staae: der er anvendt betydelige Kapitaler paa Grund-Eiendommen. Og saa staaer der: «Halvdelen af den Vidde, som kunde dyrkes,» istedetfor at der skulde staae: femti pro Cent af det dyrkbare Areal. Og ligeledes nedenfor: «dobbelst saa god som før,» istedetfor at der skulde staae: hundrede pro Cent bedre end forhen. Der er jo ikke det mindste Sving paa, det er bare simple Talemaader, som enhver Bonde-Kjærring kunde sige. Jeg veed ikke hvad Prokuratoren vil tænke om sligt. Men jeg har slet ikke Tid til at skrive det om igjen; det er saavidt, at han seer Meningen, og dermed faaer det gaa. (*Forsegler Brevet med en Oblat*). Vil du nu gaae og levere ham dette. Og hvis han skulde have Tid, saa bed ham om at see paa et Brev, som jeg har her, og som angaaer Kjøbet af Gaarden. (*Leverer Trond Brevene.*) See nu til at snakke peent og ordentligt; veed du nu hvad du skal kalde ham?

Trond.

Eg kallar han Prutterakkaren?

Hermann.

Aa fy for en Skam! kan du ikke lære at sige Prokuratoren?

Trond.

Prukkerakaren? Jau eg skal prøva.

Hermann.

Prokuratoren, hører du!

Trond.

Prukkerataren, Prukkerataren, Prukkeratarn.

Hermann.

Gaa bare og skynd dig; det bliver saa ikke ret alligevel. (*Trond gaaer*) – Disse Bondeklodser kan dog aldrig lære at tale et folkeligt Sprog. Aa ja, der er ikke noget at gjøre ved det; de ere saa mange, at man ikke kan lære dem alle; om man tager En og tugter ham op, saa virker det dog intet paa den store Mængde. Jeg er selv næsten bleven til en Bonde igjen; det gaaer mig omtrent ligedan som min Datter: jeg har saalænge maattet omgaaes med bare Bønder, og saa har jeg maattet nevlade mig og tale saa simpelt, at de kunde forstaae mig, og derved har jeg vant mig saaledes til at bondske, at jeg ikke mere kan skrive til en dannet Mand, hvis jeg ikke faaer god Tid til at studere det ud i Forveien. Nei, det er dog sandt, hvad jeg nylig læste etsteds: Naar en dannet Mand skal boe i en Afkrog og omgaaes med bare udannede Folk, saa vil han om nogen Tid blive ganske rustificeret; ja ganske rigtig, han bliver rustificeret, ganske forrustet ligesom gammelt Jern.

(Gaar.)

Niende Scene

Olav. Aamund (hver fra sin Side.)

Olav.

Er du alt atter komen? No heve du væl seet Garden paa dan andre Sida.

Aamund *(nedslagen.)*

Ja, eg heve so, og eg heve inkje havt stor Hugnad utav di. Eg heve seet so myket, at eg er mest like glad, anten eg fær nokot av denne Garden elder ei.

Olav.

Ja, so daa! Aa ja, d'er altfor sant: Garden er utskjemd. Eg heve lengje harmast paa dat.

Aamund.

Eg kunde inkje ein Gong tru, at han skulde vera so utskjemd som han er. Alt dat, som var til Vanpryda, er verre en dat var, og alt dat som var til Pryda, er umsnutt og ut-tynt. Og dat som eg mest harmast paa, er dan vene gamle Bjørkeskogen, som er ned-hoggen.

Olav.

D'er alt for sant. Eg var ogso harm fyre dat.

Aamund.

Eg var tenkt aa gjera mange Umsnuingar paa Garden; men eg hadde fulla tenkt aa taka dat paa ein annan Maate. Eg vilde turka Myri og brjota upp Steinen, eg vilde rydja Lyng og Mose or Marki, men eg vilde lata Grasvollarne gro og Skogen standa, dar han inkje stod i Vegen. Eg vilde inkje hava dat so, som eg heve seet paa sume Stader, at ein skal leggja all Mark i Røyta og gjera heile Landet til ein Mokdunge;ⁿ³⁹ for eg tykjer so, at Mannen skal inkje hava alt sitt Vit i Vombi; han skal rydja og gjøda og pynta paa alt, som er til Vanpryda, men han skal ogso hava einkvar Flekken, dar Jordi heve sin naturlige Grodr og Vokstr, so dat kann vera prydelegt aa sjaa paa og hyggjelegt aa ganga til.

Olav.

Ja, dat held eg med deg i.

Aamund.

Eg vil inkje tala um denne Vanskipnadenⁿ⁴⁰ med Jordi; dan kann ein retta paa med Tidi; men Skogen darimot: Skogen kann ein inkje reisa uppatter korkje med Stræv elder Pengar. Dat er utskjemt, dat er øydelagt. Dat er inkje dan Heimen, som eg tenkte paa, og som eg lengtade so lengje til; dat er inkje min Gard lenger, og difyre heve eg inkje stor Hug paa han. Eg heve teent meg so myket, at eg kann faa meg ein Gard paa ein annan Stad.

Olav.

Ja, men du tenkjer no væl inkje aa sleppa fraa deg Garden fyre dan Skuld?

Aamund.

Dat vilde vist vera dat klokaste; for so fekk daa kvar hava sitt i Fred. No fær eg fyrst ei lang Rettargangs-Sak, og dei som skal driva slika Sakjer, dei verda snarare svange og svoltne, en dei verda feite av di; dat er som ein Mann sagde eingong: Dan, som taper, stend atter naken, og dan som vinn, stend i berre Skjorta. Og um eg so skulde vinna eingong, so vilde altsaman vera endaa meir utskjemt, end dat no er.

Olav.

Nei, Aamund, no kann eg inkje halda med deg lenger. D'er alt for sant, at Garden er ille medfaren, men so er dat daa inkje verre, en at dat meste kann retta seg med Tidi, naar dei rette Henderna koma yver dat. Her er endaa ein fager Bustad, og her er Raad te faa han myket betre en han var. Dat er endaa beste Garden i Bygdi, og dat skulde daa vera hyggjelegt aa vita, at han kunde fylgja dan Ætti, som heve aatt og odlat han fraa Mann til Mann, so lengje som Folk kann minnast. Eg heve harmast nog paa dat, at han skulde koma i framande Hender, og eg var endaa rædd, at dat skulde ganga verre en dat gjekk; for dar kunde væl koma ein, som var meir girug og storlaaten, og som vilde draga under seg baade Land og Lunnendeⁿ⁴¹ paa alla Sidor; daa vilde han snart vera Herre yver heile Bygdi, og so kunde Bygdarfolket ganga i Tenesta og hogga Ved og bera Vatn aat dat framande Herskapet, ifall dei inkje vilde røma undan og søkja seg ein Heim paa ein annan Stad. Og daa vilde dat snart vera nytt Folk og nye Seder i Bygdi; for me vita kor næme Folk plar vera til aa apa og skapa seg etter alt dat, som er nytt og framandt. – Eg heve inkje gløymt dan gode Grannen som budde her sist, og eg vardt inkje litet glad, daa eg saag, at Ervingen hans var atterkomen og vilde setja seg i Sessen etter sine Forfeder. Men naar du no vilde sleppa Retten fraa deg med Vilje, so vilde eg tykja, dat var dan største Harm, som eg heve havt, og endaa meir: eg vilde tykja, dat var til Harm og Skade fyre heile Bygdi.

Aamund.

Dat kann vera alt for sant. Dat var myket av detta, som eg inke hadde tenkt etter, og eg seer, at eg kann inkje segja nokot imot di. Dat lyt ganga, som dat vil daa; eg vil standa paa min Rett og inkje sleppa han, fyrr en eg seer Logⁿ⁴² og Dom fyre dat.

Olav.

Takk skal du hava! Dat var godt aa høyra. Og lat oss so vera lystige, som me var fyrr.

(De gaae bort).

Tiende Scene

Inga.

Dat var daa underlegt, at eg aldri skal faa vita, kvar han er komen ifraa, elder kvat han vil her. Eg spurde henne Gunnild i Stad, og ho svarade, at dat var Son til ein gamall Kjenning, og so fekk eg inkje meir Greida paa dat. Men anten dat er no so elder so, so kjem eg han i Hug baade jamt og samt; eg tykjer, at eg berre lengtar etter aa sjaa han atter og høyra Maalet hans. Han sagde, at dat som han likade best, var ei Gjenta, slik som eg i alle Maatar. Kanskje dat var meg, han meinte? – Aa, giv dat var sant! – Men nei! dat var vist inkje so te taka; han kann hava seet mange slika som eg. D'er berre Galskap aa tenkja paa slikt. Men eg veit inkje kor dat er voret;ⁿ⁴³ eg er liksom eg var umskapad no sidan i Dag: dess meir eg vil gløyma dat, dess meir minnest eg dat; dess meir eg vil jaga desse Tankarne veg, dess traare koma dei atter. Ja, men dat er daa ein slik overslege snild Gut likevæl; kvart eitⁿ⁴⁴ Ord, han segjer, er so huglegt te høyra; dat var annat Slag en han Trond paa Bøen.

(Falder i Tanker.)

Ellevte Scene

Aamund. Inga. Siden Hermann udenfor.

Aamund (*uden at see Inga.*)

Alltid kjem eg atter paa dan same Flekken, og alltid kjem eg atter paa dan same Tanken. Og endaa veit eg inkje, kvat Manns Barn ho er; – eg spurde han Olav, og han svarade so underlege; dat var likt til, at han vilde inkje ut med di. Kvat skal eg tru, han kunde meina med di? d'er no væl ingi Kongsdotter, som er utklædd i Bondeklæde, veit eg. (*Gaar længere frem og seer Inga.*) Er dat du, Inga? Dat var godt, at eg fann deg; for dat var nokot, som eg vilde spyrja um. Men lat meg inkje skræma deg, so som eg gjorde fyrr i Dag. Eg tenkjer, du er rædd meg endaa?

Inga (*forsikkrende.*)

Nei.

Aamund.

Nei, dat er sant; me er kjent Folk no, sidan me heldt paa aa stevjast i Stad.

Inga.

Ja men du var for dryg til aa stevjast med likevæl. Skulde dat vara lenger, so hadde eg inkje vist eit Ord te svara.

Aamund.

Eg maa vist hava voret for myket framfus, og so lyt eg beda um, at du inkje vil tykkja¹⁴⁵ paa dat. Og fyrst

og fremst lyt eg beda, at du maa orsakaⁿ⁴⁶ meg fyre dat, at eg skræmde deg her i Dag; for eg kunde slett inkje til dat: eg sat her og var so full av Tankar, at eg inkje saag paa nokor Sida, og daa du tok til aa syngja, so tykte eg, dat var so godt aa lyda paa, at eg kom inkje i Hug te røra meg, fyrr en eg saag, at du var burte. Eg tenkjer, du vardt myket rædd?

Inga.

Nei, eg vardt inkje rædd, eg berre kvakk ein liten Grand. Men dat var styggare av meg, at eg skulde røma undan soleids, liksom ein skulde vera rædd alle dei som ein inkje kjenner.

Aamund.

Nei, dat var inkje te undrast paa. Men høyr no: d'er so leidt, naar ein slett inkje veit nokot um dan som ein talar med; eg heve endaa inkje fenget vita, kvar du er ættad ifraa, elder kvar du heve Folket ditt.

Hermann (*udenfor Scenen*):

Inga! Inga!

Inga (*hastigt*).

Du skal snart faa vita dat.

(*Løber ud*).

Aamund (*ærgelig*).

Nei, d'er daa reint som dat var forgjort likevæl; d'er som dei skulde vera samstelte alle ihop. – Men, – dat maa vist vera so, at ho tenar her paa Garden. Aa ja, so skal me væl finnast atter.

(*Gaaer til Venstre*).

Tolvte Scene

Hermann. Inga.

Hermann.

Han er altsaa borte. Men hvad Slags Kjendskab er det, du har med denne Person, at du kan gaae saaledes og snakke med ham?

Inga (*forlegen*).

Eg veit inkje dat minste um han, annat en ho Gunnild sagde, at dat var ein av Kjenningarne deira.

Hermann.

Saa du veed ikke hvad Menneske det er, og endda kan du snakke saa fortrolig med ham? – Stakkels uskyldige Barn, du veed ikke, hvor ondskabsfulde Folk der findes i Verden. Hør nu engang: Har han været snild og venlig imod dig?

Inga.

Ja, han heve voret so inderlege snild.

Hermann.

See saa! Det er netop et Beviis paa at han har havt ondt i Sinde. Veed ikke du, hvem han er, saa veed nok han, hvem du er; det kan du lide paa.

Inga.

Nei, han veit inkje, kven eg er.

Hermann.

Saa, det har han ogsaa indbildt dig! Jo, det maa være en af de rette Karlene, ret en rigtig Rovfugl. Det er ikke nok med, at han vil ødelægge os paa den ene Maade, han vil gjøre det paa den anden ogsaa, for at vor Ydmygelse skal blive saa fuldkommen, som det er muligt. Aa, usalige Time, da det Menneske kom her paa Land!

Inga.

Men kvat skal no alt dette hava paa seg? Kvat Mann kann dat vera, elder kvat heve han med oss?

Hermann.

Stakkels Barn, jeg kvider for at sige dig det. Du faaer tidsnok vide det. Vi faae nok alt for god Leilighed til at kjende den Mand, baade jeg og du, desværre.

(Gaaer).

Trettende Scene

Inga (*alene.*)

Nei no veit eg daa inkje meir korkje att elder fram, og endaa heve eg høyrte so myket, at eg heve inkje stor Hug te høyra meir. Eg heve mest kunnat merka, at dat var nokot, som inkje var rett voret. Men kann dat vera rimelegt, at ein Mann kann vera so snild og endaa vera ein Fant? Eg kann inkje tru, at dat er alt so galet som han Far segjer; men nokot galet maa dat vera, og nokot storgalet ogso. So myket er vist, at eg fær inkje meir tenkja, som eg heve tenkt; dei Tankarne lyt eg driva og gløyma, so fram eg berre kann. Og hadde eg no havt nokon, som eg kunde ganga til og fortelja mine Tankar, so var eg endaa lukkeleg; men dat er dat verste av alt: eg torer inkje segja eit Ord til ei einaste Saal;ⁿ⁴⁷ dei vilde berre lægja aat meg og gjera Narr av alt i hop; dei vilde segja, at slikt er til Høvesⁿ⁴⁸ aat dan, som er so gapen og so godtruen. – Aa, dat maa vera tungt aa bera paa ei løynleg Sorg og inkje faa klaga seg.

(*Synger.*)

1. Dan tyngste Sorg og Møda
er dan, som ingen seer;
dat verste Mein te grødaⁿ⁴⁹
er dat, som inkje teer.
Aa, sæl er dan, som klaga fær
og ventar Hjelp og Raad.
mot dan, som løynleg' draga fær
og ottarⁿ⁵⁰ Spott og Haad.ⁿ⁵¹
2. Dat var ein Draum eg drøymde,
dan Draumen var so blid;
slik Hugnad hev' eg aldri
kjent fyrr i all mi Tid.
Eg drøymdest paa ein Blomstervoll,
og Soli skjein so bjart;ⁿ⁵²
eg vaknad' paa ein Øydeholm,
og Himmelen var svart.
3. Dan Draumen lyt eg løynaⁿ⁵³
og læsaⁿ⁵⁴ i min Barm;
og trutt skal Barmen tegja,

kor saart han swell¹⁵⁵ av Harm.
I Song skal han faa letta seg
og i ein Taareflaum.
Far væl, far væl du vene Draum,
du alt for vene Draum!

(Gaaer bort grædende).

Fjortende Scene

Hermann. Aamund.

Hermann.

Saa du synes altsaa at være vis paa at vinde denne Sag?

Aamund.

Nei, eg er inkje vidare viss paa dat; men so lyt eg no hava Voni, so lengje som dat er nokor Raad til.

Hermann.

Ja men det maa jeg da sige, at om saa skulde hænde, saa vil du ikke komme saa ganske lettelig til det; for her er lagt en stor Bekostning paa Gaarden, og Eiendommen er nu i en ganske anden Stand end den var.

Aamund.

Dat kann so vera, men eg vilde daa helder, at Garden skulde vera i dat Stand, som han var, sist eg saag han.

Hermann (*fornærmet*).

Saa? – Jo det var en god Forklaring! Det var naturligviis galt, at der blev gjort en liden Modsigelse imod den gamle Bondeviisdom, en liden Afvigelse fra den gamle Slendrian, som han Far og han Bedstefar har befundet sig saa særdeles vel ved. Man burde endnu en Tid faa nyde Frugterne af den gamle Dumhed og Dorskhed. Det var naturligviis fortrædeligt, at der skulde skee en Forandring i det gamle Svinerie, at man ikke skulde være saa lykkelig at faa rode i den samme Skiddenhed og Uteerlighed som før. Jo, her saae saa

net og saa hyggeligt ud, da jeg kom her, at det var Skade, at der skulde gøres en Omskiftelse.

Aamund.

Eg gjerer Skil paa slike Umskifte, som er Gagn i, og slike som er inkje Gagn i. Her heve butt agtande Folk fyrr, og dei hava teket mangt eit tungt Tak og gjort mangt eit godt Verk, som inkje kan vera so synlegt fyre alle dei, som no koma her; dei hava jamnat mang ei Tuva og lagt upp mang ei Sletta, som inkje var, daa dei kom til. Dei hava gjort kvat dei kunde gjera, og meir vil dat inkje vera te segja um oss helder. Og difyre meiner eg, dat var best aa lata dei daude kvila i Fred og helder passa paa seg sjølv. Dan som heve gjort so stor Umbot paa Jordi, han maa væl ogso hava havt ein stor Vinning av di, og heve^{B56} han inkje dat, so maa dat vera galet fram-faret.

Hermann.

Ingen Næsviished, ingen Fornærmelser!

Aamund.

Nei, dat var eg inkje tenkt paa; men eg tykjer, dat er betr aa segja sin Meining til ein Mann, som er sjølv til Stadar og kann svara fyre seg, en aa skamskjella Folk, som er burte og inkje kann svara.

Hermann (*afsides*).

Han bliver nok ikke saa let at blæse ifra sig, som jeg tænkte. (*Høit*). Det kan da være nok om den Sag. Men hvorledes troer du, at vi skulde komme overeens, om det skulde komme dertil, at jeg maatte afstaae Gaarden?

Aamund.

Aa, dat laut no væl verda ein Utveg med di; eg vilde inkje, at nokon skulde lida Urett. Og so laut eg no fyrst faa høyra, kor du sjølv vilde hava dat.

Hermann.

Hør engang: jeg lider ikke dette «Du»; vi have ikke drukket Duus med hinanden.

Aamund.

Nei, nei, eg kann gjerne bruka eit annat Ord. Men eg syntest, at de sagde «Du» til meg, og difyre trudde eg, at dat skulde so vera.

Hermann.

Jeg skulde nok mene, at man maa have Lov til at sige Du til en Bondegut.

Aamund.

Ja, ja, dat kann so vera. Dat kann henda, at naar ein Bondegut verd Landhandlar, so stig han so høgt upp um Bonden, at han inkje meir kann hava nokot Samlag med honom.

Hermann (*afsides*).

Hvad for noget? Skulde han vide noget om min Herkomst? – (*Høit*). Hør engang: har du været ved Mandal nogen Tid?

Aamund.

Ja, eg heve voret dar, og eg er væl kjend med Folk, som er darifraa ogso.

Hermann (*afsides*).

See saa! det manglede kun. Han veed altsaa hele min Historie. Ja, saa faaer jeg nok tale i en anden Tone. – *(Høit)* Jeg er bange for at jeg har fornærmet Dem, og isaafald maa jeg da bede om Forladelse. Men hør nu engang: jeg vil fremsætte et vist Tilfælde ligesom til et Exempel. Dersom De traf en indflyttet Mand i Deres Hjembygd, og De saa vidste, at denne Mand paa et andet Sted havde gjort adskillige Dumheder, som han dog siden havde rettet paa og givet Opreisning for: hvad vilde De da gjøre med den Historie? De vilde vel ikke fortælle den til enhver, som vilde høre den?

Aamund.

Dat trur eg inkje, at eg vilde bry meg med. Dat som han hadde gjort paa andre Stader, dat kom inkje nokon ved i mi Heimbygd, og so vilde dat vera gagnlaust aa fortelja dat; for dat vilde berre vera ein Mann til Skade og ingen til Bate. Men naar dat skulde høva so til, at dan Mannen gjorde seg nokot for dryg anten mot meg elder mine, so kunde dat væl henda, at eg vilde lata han høyra, at eg visste dat; men ellest trur eg inkje, at eg vilde gjera nokot vidare utav di.

Hermann *(afsides)*.

Det er sandelig en bedre Karl end jeg havde tænkt. *(Høit.)* Det glæder mig meget at høre, at De har en saadan Tænkemaade, og jeg maa oprigtig bede om Forladelse for, at jeg ikke har behandlet Dem, som jeg burde. De vil ellers let indsee, at det maatte falde mig lidt fortrædeligt at blive forstyrret i Besiddelsen af dette Sted, som jeg nemlig nu havde anseet som min retmæssige Eiendom.

Aamund.

Dat kann eg slett inkje undrast paa.

Hermann.

Det vil altsaa være mig en Trøst, at jeg har med en saa fornuftig Mand at bestille. Og forøvrigt maa vel Sagen gaae Rettens Vei?

Aamund.

Ja, dat er væl inkje onnor Raad.

Hermann.

Jeg kan ikke sige noget derimod; enhver maa jo staae paa sin Ret. Og forøvrigt faae vi tale nærmere sammen en anden Gang; nu for Øieblikket har jeg noget at udrette. Far vel, saalænge.

(Gaaer).

Aamund *(alene).*

Ha, ha! Jau no kom dat annat Maal i Bjølla. – Eg kann inkje annat segja, en eg høyrer paa, kor Folk kann skjemma og svivyrdaⁿ⁵⁷ Foreldri vaare, og me skal inkje hava Lov te segja eit Ord imot. So var dat denne Gongen ogso, og difyre fekk han no denna Sneidi.ⁿ⁵⁸ Han er Son til ein Husmann paa ei Plasse-Bot, som heiter Saudebakken; difyre skriv han seg Sauenbach.ⁿ⁵⁹ Han var Krambudsvein nokre Aar og slog stort paa og livde som ein Ranglefant med annan Manns Pengar, og sidan kann dat vera mangt, som inkje eg veit um; og inkje bryr meg eg um aa vita dat helder. Dat vilde alltid vera so myket, at Folket her vilde hava nokot te neisa han med,ⁿ⁶⁰ naar dei kom i Ordkast med honom; og d'er væl dat, som han er rædd fyre. Men han skal no inkje syta so myket fyre dat helder; heve inkje nokon annan fortalt dat, so vil inkje eg fortelja dat helder. Han skal inkje hava dat te segja, at eg heve gjort Skade paa hans gode Namn.

Femtende Scene

Olav. Aamund.

Olav.

Aa so er du atterkomen paa same Staden. Kanskje du heve voret inne og talat med Mannen sjølv?

Aamund.

Ja, eg heve talat myket med honom og.

Olav.

Ja so? Daa tenkjer eg mest, at de hava voret Uviner.

Aamund.

Aa – ja, dat var nokot av baade Slagi.

Olav.

Dat var mi Von. For han plar vera slik; han er so fælt strid sume Tider, men naar ein daa berre stend imot og inkje giv seg, so plar han bogna og gjera seg god atter.

Aamund.

Eg kunde mest merka dat. Men dat er sant: eg heve endaa inkje spurt etter, kvat dat er for andre Folk, som er her paa Garden. Dar skal vera eit Ungmenne,ⁿ⁶¹ som eg vilde so gjerne høyra nokot um; men dat tenkjer eg, du berre vil lægja aat; for dat er ei Gjenta, skal eg segja deg.

Olav (*spøgende*).

Ei Gjenta? Eg meiner, du er galen, Gut. Tenk aldri paa nokor Gjenta, fyrr en alt annat er avgjort. (*Afsides.*)
Dat maa vist vera ho Inga. Aa, dat var harmelegt at ho skulde vera fast!

Aamund.

Ja, men dat var daa alltid godt aa vita, kvat Folk ein hadde fyre seg.

Olav.

Dat var so ja, men du kunde snart faa vita dat, du inkje vilde. (*Afsides.*) Eg lyt prøva aa faa han paa andre Tankar. – (*Hoit*). Dat er ein faarleg Ting, desse Kvendi: dei ganga dar so fine og blide, liksom dei vilde lokka Folk inn i Fanget; men er dat daa so, at du læt deg draga, so veit du inkje av, fyrr en du stend so fast, at du kann korkje koma att elder fram. Dar er ei gamall Visa um dat, som du kanskje inkje heve høyr. Lat meg sjaa, kor ho byrjar ...

(*Synger*).

1. Aka paa Isen haale
med uskodd Øyk og kaat,
beita i Stormen stride
med styrelause Baat,
renna i Kapp med Reinen,
um Raasiⁿ⁶² er tung og vaat:
Dat maa ein Galning vera,
som so vil fara aat.

(*Afsides.*)

Haa haa! Dar kjem Kjeringi. Eg er rædd, ho vil skjemma dat ut fyre meg.

Sextende Scene

Gunnhild. De forrige.

Olav (*vedbliver*).

2. Ganga og gjera seg fager
og laata so fiint og smaatt,
løyna si laake Sida, [n63](#)
til Maalet fyrst er naatt,
giva deg goda Voner
og svika deg sidan braadt:
dat hev' eg høyrst so ymse,
skal vera Kvende-Haatt. [n64](#)

Gunnild (*polidsk*).

No kjem dan andre Parten:

3. Ganga med stolte Læte
og fria tidt og traatt,
freista dei arme Vækjor [n65](#)
til baade stort og smaatt,
lata dei sidan fara
og ha' dei til Gliis og Laatt:
dat hev eg høyrst so ymse,
skal vera Karmans Haatt.

Olav.

Eg heve eit Skot i Hornet endaa:

4. Ganga og sjaa etter Stasen
og kaupa av alle Slag,
sitja so traatt og drøsa [n66](#)

i Gaman og Gjestelag,
blaasa aat dan, som mukkar,
og gi' han ein godan Dag:
dat hev eg høyrst so ymse
skal vera Kvende-Lag.

Gunnild.

Endaa er inkje siste Verset sunget:

5. Ganga og skrøyta og knota
og laast vera hæv og hag, [n67](#)
sitja i Drikkarstemna
og sumla Natt og Dag,
koma so heim og buldra
og truga med Hogg og Slag:
dat hev eg høyrst so ymse
skal vera Karmanns Lag.

Og endaa er dar eit litet Ende-Stev:

6. Skulde eg nokot raada
so var dat Raadi mi:
Lastar du andre Sida,
so sjaa paa Sida di.
Baada Sidor er veika,
og kvar heve Veila [n68](#) si;
di skal dei tegja baada,
og ingi lasta hi. [n69](#)

Aamund.

Dat var rett. No tykjer eg, dat jamnar seg paa baada Sidor. Men dat siste Verset skulde eg havt Hug te minna meg paa.

Olav.

So skal me kveda dat baade tvau saman.

(Olav og Gunnild gjentage Verset: Skulde eg nokot raada o. s. v.)

Olav.

Ja! dar skal du høyra, Aamund, kor dat gjeng til. Soleids kann me stevjast og kivast ofta, naar me er tvau eine.¹⁷⁰ Men dat maa eg segja, at me er like gode Viner fyre dat.

Aamund.

Dat tvilar eg inkje paa. Dat er inkje slike Hogg, som gjera saart.

Olav.

Aa nei, dat hogg inkje alt so hardt, som dat hotar.¹⁷¹

Aamund.

Men endaa heve eg inkje fengget nokor Greida paa dat, som eg vilde spyrja um.

Olav.

Nei, dat er sant. Var dat inkje ei Gjenta, som du spurde um?

Aamund.

Jau, dat var dan, som var med oss i Dag, daa me heldt paa og skulde stevjast.

Olav *(Afsides).*

Ein Gong lyt dat no fram, seer eg.

(Høit.)

Dat var Dotter til dan Mannen, som du fører Saki med.

Aamund *(forundret).*

Dotter hans? dat hadde eg daa aldri kunnat tru.

Gunnild.

Nei dat var inkje so godt aa sjaa helder fyre dan, som er ukjend, maa vita; for ho seer ut radt som ei onnor Bondegjenta, ho heve havt største Huguen te fylgja Bonde-Visi, og Fa'ren heve voret so kjær fyre henne, at han heve latet henne raada seg sjølv.

Olav.

Eg vilde inkje segja nokot stort um detta i Dag, daa me møttest her; for eg tenkte so: Her standa no desse tvo stridande Partarne so meinlause midt imot kvar-annan, og ingen av dei veit, at dan eine skal jaga dan andre ut. Faa dei no vita aldri so litet, so verda dei rædde kvartannat, og so faa me inkje meir Moro.

Aamund.

Ja men me hava no voret saman tvau eine likevæl baade fyrr og sidan.

Olav *(forundret).*

Ja so? Og endaa fekk du inkje høyra, kven ho var?

Aamund.

Nei. Dat var eit underlegt Tilstemne.ⁿ⁷² Dat skulde alltid koma nokot i Vegen. – Men seg meg no: vita de nokot, um ho er fal endaa?

Olav.

Dess verre, du; ho skal vera fast og inkje fal, etter som Folk segja.

Aamund (*nedslagen*).

Dat var ilt aa høyra. – Dat var harmelegt.

Olav.

Kanskje du likar Gjenta?

Aamund.

Eg likar henne meir, en eg torer segja, naar dat stend so til. Var ho til aa faa, so vilde eg havt henne, um ho inkje aatte Skoen paa Foten.

Olav (*til Gunnild*).

Aa, nei detta var tregelegt.ⁿ⁷³ Nei, eg heveⁿ⁷⁴ aldri likat detta dar med han Trond paa Bøen.

Gunnild.

Eg heve inkje likat dat eg helder. Men vil de vita kvat eg trur? Eg trur aldri, at ho vil hava han Trond, og naar ho inkje vil dat, so verd dat inkje nokot av di.

Aamund.

Aa, giv dat var sant. Men detta er ein Ting, som eg vil vita strakst. Eg gjeng beinast upp i Garden og leitar henne upp. Skulde eg no koma dar ogso for seint, so kunde eg daa segja, at eg var heimkomen i ein uheppen Time.

Olav.

Ja, kunde detta lukkast, so vilde alt annat laga seg av seg sjølv. Og dat kann eg segja deg, at dat er Gjenta, som er havande; d'er dan snildaste Ungdom, som kann ganga i tvo Skor. Ho er lik si Moer, og dat var ei snild Kona; alt medan ho livde, var han Hermann ein gild Mann; sidan heve dat voret so ymist.

Aamund.

Eg vil hava ei Vissa, og dat paa Timen.

Gunnild.

D'er fyrst best. Ber fram Bøni di, so høyrer du, kor dat stend til. Eg torer inkje segja nokot, men eg tykjer, at eg heve ei god Von.

(Synger.)

1. No er dat Tid, at du Ordet nemner
og segjer berlegt, ¹⁷⁵ kor Hugem stemner;
og kvik og modig du vera maa,
dat vil ei Gjenta so gjerne sjaa.

2. Og lat so inkje all Voni fara,
um inkje Gjenta so braadt vil svara;
for slik ein Spurnad er alltid dryg,

og helst naar Vækja er ung og blyg.

3. Men hev' ein fyrst fenget Rom i Barmen
so fær ein ogso eit Rom i Armen.
D'er stundom, ingen um Elsken veit,
og endaa er han baad' varm og heit.

Aamund.

Takk skal du hava, og mest fyre dat siste.

Olav.

Lat oss no giva oss ut or Vegen; eg seer Mannen kjem gangande.

(De gaae ud til Venstre).

Syttende Scene

Hermann. Trond.

Hermann.

Kom hid og lad os sætte os her; saa er der ikke nogen, som forstyrrer os. Saa du traf altsaa Prokuratoren?

Trond.

Eg fann han fyrr, en eg ventade, og eg hadde endaa so nær vordet for sein; for han hadde slik ei Hast paa seg, at dat var fælt.

Hermann.

Det var slemt, at han ikke skulde have Tid til at skrive nogle Ord til mig. Men siig mig nu nøie og tydeligt hvad han sagde om Brevene.

Trond.

Han sagde, at dat er inkje rett til aa lita paa med Jordi; for Ervingen heve endaa sin Rett uspilt, og ifall han er nokot fyre seg, og han inkje forseinkar seg elder gløymer nokot, so heve han Vinningi.

Hermann.

See saa! Aa nei, han forsømmer sig nok ikke. Men er du nu vis paa, at du forstod hvad han sagde?

Trond.

Ja, dat er eg viss paa; for han var baade tyd og blid og greidde dat so væl aat meg, at eg maatte skyna dat.

Hermann.

Naa! paa den Maade vil Sagen altsaa ende med en Udkastelste. – Men imidlertid saa anseer jeg dog ikke Sagen som afgjort endnu. Vi skal nok nappes om det en Stund, førend jeg giver mig tabt. – Men det er sandt: nu skulde vi have talt noget nærmere om dette Giftermaalet; jeg har talt om det med min Datter, og jeg tænker nok, at hun føier sig; hun gav rigtignok ikke sit fulde Samtykke, men jeg tænker dog, at det kommer.

Trond.

Ja, men eg tykjer, dat er leidt aa bry og plaaga Gjenta soleids. Naar inkje Hugen og Hjartat vil dan Vegen, so vilde dat vera Synd aa lokka elder nøyda henne til dat. I dan Saki maa ho hava sin eigen Vilje.

Hermann.

Du har kanskee ikke saa megen Lyst til det nu som før?

Trond.

Dat var inkje fyre dan Skuld: eg kunde vel hava Lyst; men eg heve tenkt meg um og sleget dat ifraa meg, sidan Gjenta inkje likar dat sjølv.

Hermann.

See saa! Jeg havde just en Mistanke om dette. Der maa være kommet nye Omstændigheder til. Dette der om «Hugen» og om «Hjarta» forekommer mig at være nye Talemaader; det Verset stod ikke i Visen, da jeg hørte den sidst. Men jeg skal saamen ikke gjøre flere Skridt i den Anledning; det er mig ikke saa forfærdelig meget om at gjøre, og der kunde ogsaa være visse Fordele ved, at det gik forbi. Den som ikke faaer, han slipper for at takke. Og dermed skal den Sag være afgjort.

(Gaaer lidt tilside.)

Trond *(ved sig selv.)*

No kann du segja kvat du vil. D'er alltid ei Gjenta te faa, men d'er inkje alltid ei slik Jord te faa.

(Gaaer).

Attende Scene

Hermann. Aamund.

Hermann *(ved sig selv, idet han sætter sig paa Bænken).*

Nu er det da altsaa forbi med den Plan, og det har jeg da egentlig ikke saa meget imod. Hvis jeg skulde flytte herifra, saa vilde jeg helst have Barnet med mig, og saa kan hun jo faae sig en bedre Mand paa et andet Sted. Men er det nu ogsaa vist, at jeg skal forlade dette Sted? Jeg har ikke nogen Fred paa mig, førend jeg faaer tale med Prokuratoren selv; for jeg er ræd for, at den Klodrian kan have misforstaaet ham.

Aamund *(ved sig selv, idet han kommer ind fra Gaarden).*

Kvar heve dat daa vordet av denna Vækja, at eg aldri kann finna henne atter? Inkje er ho heime, og inkje er ho burte, og inkje er ho nokonstad. Hadde eg endaa funnet Faderen, so trur eg, at eg vilde taka dat paa Enkjemanns Viis og fria til Fa'ren fyrst. – Sjaa, dar er han med same! *(Til Hermann).* Tykk inkje paa dat; kanskje eg kjem til nokor Uro?

Hermann.

Aa nei, jeg kan ikke sige det heller. Det var kanskje noget, som du vilde tale om ... Aa, om Forladelse! Jeg er saa vant til at sige «Du» her iblandt Landsfolket.

Aamund.

Ja, kunde me inkje prøva aa segja «Du» til kvarannan? Eg tykjer, d'er lettare aa tala daa.

Hermann.

Aa – jo, – jo; det kunde nok gaae an. (*Afsides.*) Han er temmelig dristig.

Aamund.

Dat var nokot, som eg vilde tala um, og eg veit inkje, kor eg skal koma med di; dat kunde kanskje synast so, at dat var nokot djervt og kanskje vanhøvelegt; ¹⁷⁶ men eg trur inkje, dat skal vera nokot vondt i dat. Dat var fyre dat fyrste berre eit Spursmaal.

Hermann.

Vær saa god! Jeg er ikke saa streng paa det.

Aamund.

Du heve ei Dotter, som er her heime.

Hermann.

Ja, det er Inga, som du vistnok har seet.

Aamund.

Eg heve talat med henne baade einn Gong og fleire, men eg var inkje so hæv, at eg kjende henne; eg visste inkje, kvat Manns Barn ho var, fyrr en no nyst. Maa eg spyrja, um ho er forlovad?

Hermann (*afsides*).

Hvad kan det betyde? (*Høit*). J-Ja, – om Forladelse, jeg er saa fuld af Tanker; – nei, hun er ikke forlovet, saa vidt jeg veed. (*Afsides.*) Det er bedst at være oprigtig saa forsnakker man sig ikke. (*Høit*). Der var rigtignok

talt om en Forlovelse engang; men hun syntes ikke rigtig om det, og saa blev der ikke noget af.

Aamund.

Eg maa segja, eg likar Gjenta so væl, at eg tykst aldri hava likat nokot Kvende soleids som henne. Og naar eg kunde vita, at dat var nokor Von fyre meg, og dat inkje skulde vera for myket i Vegen, so vilde eg fria til henne.

Hermann (*Afsides.*)

Nu skal vi høre. (*Høit.*) Det kommer saa uventet, – jeg har ikke kommet til at tænke paa dette, – og slige Ting burde man betænke meget vel; – men jeg troer, at det maatte kunne gaae an, ja jeg mener, at det vilde vist være godt. Jeg vil tale med hende om dette, eller rettere, jeg vil kalde hende hid og saa kan du selv tale med hende. Jeg syntes jeg saae hende borte i Gaarden.

(*Han raaber*)

Inga, Inga, kom hid!

(*Til Aamund.*)

Jeg maa sige, jo mere jeg tænker paa dette, des bedre synes jeg om det; – saaledes som Sagerne nu staae, vilde det være meget godt.

(*Til Inga, idet hun kommer ind.*)

Hør, Inga, her er en Mand, som vil tale med dig.

(*Han sætter sig i en grublende Stilling.*)

Nittende Scene

Inga. Hermann. Aamund.

Aamund *(til Inga.)*

Dat var nokot, som eg vilde tala med deg um, og dat lyt eg gjera dat kortaste, som eg kann. Fyre dat fyrste maa eg spyrja, um du heve nokon Kjæraste.

Inga *(ængstelig).*

Nei.

Aamund.

Og fyre dat andre maa eg spyrja, um du vil hava meg til Kjæraste.

Inga *(seer paa Faderen, og da denne sidder i Tanker og ikke bemærker hende, svarer hun med nogen Bevægelse:)*

Nei.

(Pause.)

Hermann *(reiser sig.)*

Hvorledes var det? – Men, det er sandt: hun veed jo ingen Ting. – Om Forladelse, der er noget, som jeg har glemt at fortælle hende. *(Afsides.)* Det var da ogsaa en forskrækkelig Hast; man kan jo ikke faa Tid til at tænke efter nogen Ting.

(Gaaer tilside og taler sagte med Inga).

Aamund *(ved sig selv).*

Dat kann væl vera dat same, kvat du heve gløymt elder inkje gløymt; eg vil inkje hava annat Svar en dat, som ho kann giva med sin eigen gode Vilje. – Aa, dat var harmelegt! Dan Gjenta kjem eg seint til aa gløyma. Og eg, som trudde so stødt, at dar inkje var nokot i Veggen! Nei, dat kann ingen skyna desse Kvendi. Du Olav i Bakken, du hadde Rett i dat, som du sagde: «dei giva deg goda Voner og svika deg sidan braadt». Men dat er sant: Ho er inkje lastande fyre dette; – maa inkje ei Gjenta hava Lov til aa vera blid og snild imot ein Kar, utan at han skal tru, at ho vil hava han? – Men eit er vist og sant: dat var tregelegt; dat var syrgjelegt!

(Falder i Tanker).

Hermann *(til Inga).*

Saaledes er det. Det var bare denne Sag om Gaarden her og intet andet. Jeg har siden lært ham bedre at kjende, og saaledes har jeg nu de bedste Tanker om ham; det er en Mand som man kan komme godt overeens med, en meget fornuftig Mand, en prægtig Karl. Jeg har endog havt Beviser paa, at han har en udmærket Tænkemaade, eller rettere sagt: en ædel, en nobel Karakter.

Inga.

Aa! dat var ei Synd, at eg inkje skulde vita dat.

Hermann.

Det er vist ikke for seent endda. Jeg skal forklare ham Sagen, og saa tænker jeg nok, han kommer igjen.

Inga *(glad).*

Ja, daa vil eg no sagte svara Ja.

Hermann.

Ja, gjør det, Barn! Du skal faae raade dig selv nu som før. (*Vender sig til Aamund.*) Det var, som jeg formodede: der var en Misforstaaelse under. Hun havde bare hørt, at du skulde være min Uven, og at der var en forfærdelig Strid imellem os, saa at det maatte ende med Undergang og Ødelæggelse; men ellers havde hun intet hørt om, hvor det egentlig hang sammen. Deraf havde hun da gjort sig den Tanke, at du maatte være reent en farlig Fyr. Nu veed hun bedre Besked, og saa tænker jeg nok, at hun ikke har meget imod dig. Jeg har endog en liden Mistanke om, at hun har havt et godt Øie til dig fra det første, hun saa dig.

Aamund.

Nei, er dat mogelegt, at dat kann vera sant? (*Til Inga.*) So var dat kanskje inkje so reint av Hjarta, at du svarade Nei?

Inga.

Nei.

Aamund.

Og so er dat meir Von, at dat er av Hjarta, naar du svarar Ja?

Inga.

Ja.

Hermann.

Man kann nok ogsaa see at dette er af Hjertet, for hun seer da sagtens ganske anderledes ud nu end før.

Aamund.

Dat er berre einn Ting, eg ankar paa, og dat er, at ho kjenner meg for litet. Eg kunde gjerne vera ein stor Skarv fyre alt dat, som ho veit um meg.

Hermann.

Aa Snak! det er ingen som har nogen Mistanke om det. Og desuden saa kjender du jo ikke meget til hende heller.

Aamund.

Henne? So snart eg berre hadde seet henne og talat ei tvau-try Ord med henne, so var dat nog.

Hermann.

Det kunde dog kanskee være dristigt nok; men imidlertid haaber jeg, at du ikke vil angre det. Jeg maa sige, jeg er ret inderlig glad over dette her; det var et særdeles godt Raad, eller rettere sagt: en meget heldig Plan. Vi kunde ikke have kommet til nogen bedre Endskab, eller rettere sagt: til et mere fordeelagtigt Resultat. Og nu tænker jeg nok, at vi komme vel overeens om de øvrige Sager ogsaa.

Aamund.

Ja, no heve eg ei Von um, at dat vil greida seg so, at kvar er nøgd paa si Sida.

Hermann.

Jeg skal sige dig: jeg var allerede kjed af dette Jordbruget, saa jeg ikke for den Skyld havde noget imod at afstaae Gaarden; men jeg syntes, det var leidt, at Folk skulde sige, at jeg skulde blive udjaget. Nu er ikke det at frygte for; nu kan jeg jo sige, at jeg giver Gaarden fra mig til min Datter, og lader hende overføre den

til hvem hun vil.

Aamund.

Ja, dat kan godt ganga fyre seg. – Men no vilde eg berre, at han Olav og ho Gunnild skulde voret her.

Hermann.

Ja! (*seer sig om*) De er vist ikke saa langt borte, for jeg syntes, at de netop kom gaaende paa Veien hertil. Der er de allerede. Kom hid, godt Folk!

Tyvende Scene

Olav. Gunnild. De Forrige.

Aamund *(til O. og G., idet de komme ind).*

No, godt Folk, skal de høyra nokot spildrende nytt. Elder rettare sagt: de skal inkje høyra, de skal berre sjaa.

(Tager Inga i Haanden og gaaer imod dem og bukker).

Olav.

Haa, haa! Stend dat so til? Jau dat kann eg halda med. Dat var daa Troll til Gut til aa hava Lukka med seg; han fær alt, som han tenkjer paa.

Gunnild.

No, Olav, var eg inkje sannspaadd? Eg tykte, eg kjende dat paa meg, at dat skulde ganga so til.

Olav.

Ja, kor kunde du vita dat?

Gunnild.

Jau, eg seer dat mest paa Augnelaget til Folk, naar d'er nokot, som vil i hop. Men tykjer du inkje, dat er eit veent Par dette?

Olav.

Jau mi Sann er dat so. Dat er fulla inkje Vanhøve, skal eg tru. – Aa, jau no kann du tru, dat skal verda morosamt. (*Gaaer til Aamund og tager ham lidt tilside*). No vil du væl inkje røma Garden, fyredi han er lite-vetta umskift?

Aamund.

Nei daa! Eg skal snart retta paa dat, som eg inkje likar.

Olav.

Men dei gamle Bjørkerna daa?

Aamund.

Aa, lat dei liggja; her stend endaa nokra atter. Og vil me hava fleira, so skal me saa og setja nye Tre; verda dei inkje store i vaar Tid, so skal Ervingarne vaare hava dei.

Olav (*jublende*).

Dat var rett, dat var rett! So skal dat vera. (*Skjelmsk*). So du likar dat inkje reint so ille no som fyrr i Dag?

Aamund.

Nei, dat er liksom eg tykjer dat heve ein annan Lit; dat er eit annat Ljos, som skin yver dat.

Olav.

J-Ja, d'er underlegt med di du. Men lat no inkje Ljoset skina so yver dat, at du læt altsaman standa, som dat no stend. (*Til de andre*). Aa, de kann inkje tru, godt Folk, kor glad eg er; eg er so fegjen,ⁿ⁷⁷ som eg fingje eit heilt Rikje. Eg trur, eg lyt burt paa Leikvollen og dansa Halling, so gamall som eg er. Men fyrst og fremst so vil eg no kveda.

(*Synger*).

1. No er alt so godt og væl,
og ingen treng um aa sukka.
Dat maa eg segja, dan Mann er sæl,
som heve so god ei Lukka.
No er Striden tagnad;ⁿ⁷⁸
dat var ein heppen Lagnad:
dat som saag ut
til Sorg og Sut,
dat vende seg um til Fagnad.ⁿ⁷⁹

(*Olav, Aamund, Inga og Gunnild gjentage: No er Striden tagnad o. s. v.*)

Aamund.

2. Aldri veit eg nokon Strid,
som fekk so fager ein Ende,
som naar ei Vækja, veen og blid,
stod upp og Striden vende.
No er Saki vunni,
beste Raadi er funni;
no kjem ein Dag
av ljostaste Slag,
og klaaraste Soli er runni.

(*Aamund, Olav, Gunnild og Inga gjentage: No er Saki vunni o. s. v.*)

Olav (*til Aamund*).

1. Endaa ein Bate, skulde eg tru,
dat fylgjer med denne Sætti;ⁿ⁸⁰
d'er at ein Mann i sin Heim kann bu,
og Odalen fylgja Ætti.
No skal me hage vera,
Umbotⁿ⁸¹ i Bygdi gjera,
setja vaart Land

i prydelegt Stand
og endaa Nordmänner vera.

(Olav og Aamund gjentage: No skal me hage vera o. s. v.)

Aamund.

4. No er Ervingen komen heim,
og heime vil han vera.
No vil han kjennast ved alle deim,
som Kjensel paa han bera.
No skal Frendar finnast
og gamla Segner minnast.
Ein heve gjøymt
dat, hin heve gløymt,
og so skal allting finnast.

(Aamund, Olav, Gunnild og Inga gjentage: No skal Frendar finnast o. s. v.)

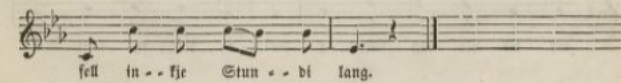
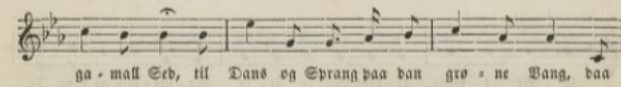
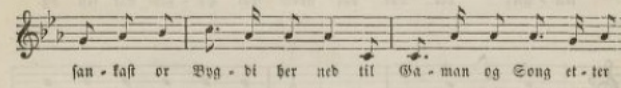
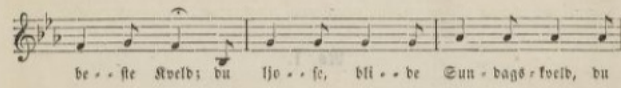
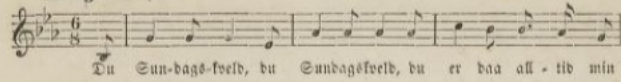
Notar

No. 1.

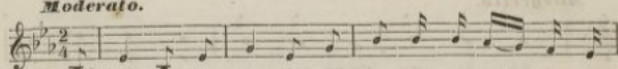
Allegretto.

Her er dat Land, som hu - gar meg best, og blit bev' eg leng - tat
len - gje; her var dat flødt, som Hu - gen var fest og
gjett i sitt gam - le Wjen - gje. Wi - da bev' eg flutt og
fa - ret i kring, at - brig saag eg si - te hog - gje - le - ge Ting. Da,
mp - - tet bev' eg seet, og mei - - r bev' eg frett men
der bev' eg seet dat be - - ste.

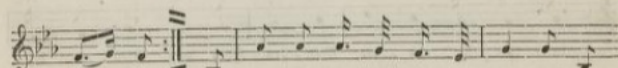
No. 2.

Allegretto.

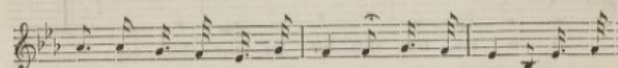
No. 3.

Moderato.

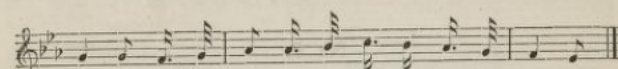
Dei trø - la, - dei trø - la fraa Mor - gon til Koelb, ja dei
dei strø - va, - dei strø - va, dat va - rer um Kl - der og

trø - la; dei fre - sta alt som dei kann vin - na, dei
strø - va.

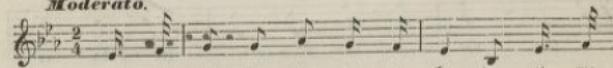

fan - ka alt som dei kann fin - na; ja dei lei - ta, - ja dei

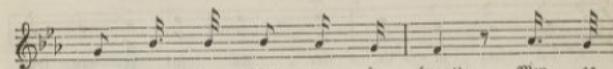

lei - ta et - ter alt dat som Vin - nin - gar kan hei - ta.

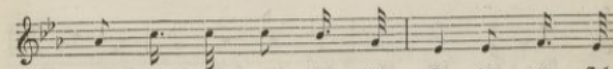
No. 4.

Moderato.

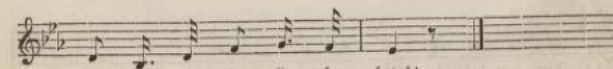
Dei vil all - tid fla - ga og fy - ta at me

gan - ga so seint og so smaatt; Men eg

ten - sjer, dei tar - in - sje so ta; me skal

fo - ma, um in - sje so braabt.

No. 5.

Allegretto.

Ha - va me glemmt vaa - re gam - le Etev, so
 læ - ra me an - dre Gen - gen. Søyr meg, Øjen - ta, du
 er so bæv, kom, hjælp øst ber med Een - gen.

No. 6.

Moderato.

Dan tyng - ste Sorg og No - da er dan, som in - gen
 seer; dat ver - ste Mejn te gro - da er
 dat, som in - fje teer. Na, sæl er dan, som
 Ha - ga fær og ven - tar Hjelp og Naab. Not
 dan, som løyn - leg' bra - ga fær og ot - tar Spøtt og Haab.

No. 7.

Allegretto.

A - - ta paa J - - sen haa - le med u - flodd Døt og
 vaat, dei - - ta i Ster - men fri - - de med
 fly - re - lau - se Vaat, ren - na i Skapp med Mei - nen, um
 Raa - si er tung og vaat: Dat maa ein Gal - ning
 ve - - ra, som so vil fa - ra ant.

No. 8.

Allegretto.

No er dat Tid, at du Dr - det nem - ner og se - gler
 ber - - legt, for Hu - - gen stem - ner; og toif og
 mo - dig du ve - ra maan, dat vil' ei Øjen - ta so gjer - ne
 ftaa, dat vil ei Øjen - ta so gjer - ne ftaa.

No. 9.

Allegretto.

No er alt so godt og vel, og in-gen treng um aa
 luf - fa. Dat maa eg se - gla, dan Mann er fæl, som
 be - ve so god ei Luf - fa. No er Stri - den tag - nab;
 dat var ein hej - pen Sag - nab: dat som saag ut til
 Sorg og Sut, dat ven - de seg um til Sag - nab.

Kristiania.

Trykt paa det norske Theaters Forlag

hos Carl E. Werner & Comp.

1855.

- [n1](#). *Forfattarnote*: tragte efter.
- [n2](#). *Forfattarnote*: foregiver, lader som om.
- [n3](#). *Forfattarnote*: Rygte.
- [n4](#). *Forfattarnote*: spadserende.
- [n5](#). *Forfattarnote*: raade.
- [n6](#). *Forfattarnote*: Eder. Dem.
- [n7](#). *Forfattarnote*: Udseende, Farve. (Kan udtales som leet).
- [n8](#). *Forfattarnote*: spurgt, hørt.
- [n9](#). *Forfattarnote*: blomstrer.
- [n10](#). *Forfattarnote*: festlig Dragt.
- [n11](#). *Forfattarnote*: Bosteder.
- [n12](#). *Forfattarnote*: farer (udtalt fær).
- [n13](#). *Forfattarnote*: udtalt: Saang.
- [n14](#). *Forfattarnote*: De have en travl Tid om Sommeren.
- [n15](#). *Forfattarnote*: Søgnedagene.
- [n16](#). *Forfattarnote*: Blendverk.
- [n17](#). *Forfattarnote*: Mindelse, flygtig Lighed.
- [n18](#). *Forfattarnote*: Held.
- [n19](#). *Forfattarnote*: Sladderhistorier.
- [n20](#). *Forfattarnote*: færdig.
- [n21](#). *Forfattarnote*: Efterretning.
- [n22](#). *Forfattarnote*: behageligste.
- [n23](#). *Forfattarnote*: nygjerrig.
- [n24](#). *Forfattarnote*: samle, sanke.
- [n25](#). *Forfattarnote*: gjøre Anlæg.
- [n26](#). *Forfattarnote*: Fornemmelse (Røg, Damp, Dunst).
- [n27](#). *Forfattarnote*: mukke, skjende.
- [n28](#). *Forfattarnote*: dunderer (udt. næsten: donar).
- [n29](#). *Forfattarnote*: det er rimeligt.
- [n30](#). *Forfattarnote*: Travlhed.
- [n31](#). *Forfattarnote*: flittige.
- [n32](#). *Forfattarnote*: nynner.
- [n33](#). *Forfattarnote*: begynde.
- [n34](#). *Forfattarnote*: flink.
- [n35](#). *Forfattarnote*: undsee sig for.
- [n36](#). *Forfattarnote*: standse, hindre.
- [n37](#). *Forfattarnote*: det skønneste Valg.
- [n38](#). *Forfattarnote*: forlænge Samtalen.
- [n39](#). *Forfattarnote*: Mødding.
- [n40](#). *Forfattarnote*: Uorden, daalig Indretning.
- [n41](#). *Forfattarnote*: Bekvemmeligheder, Herligheder.
- [n42](#). *Forfattarnote*: Lov.

- [n43](#). *Forfattarnote*: fat, beskaftent.
- [n44](#). eit] *retta frå*: ei (*trykkfeil, jf. liste bak i boka*)
- [n45](#). *Forfattarnote*: fortryde.
- [n46](#). *Forfattarnote*: undskylde.
- [n47](#). *Forfattarnote*: Sjæl.
- [n48](#). *Forfattarnote*: tilpas.
- [n49](#). *Forfattarnote*: læge.
- [n50](#). *Forfattarnote*: frygter.
- [n51](#). *Forfattarnote*: Haan, Spot.
- [n52](#). *Forfattarnote*: klart.
- [n53](#). *Forfattarnote*: dølgje.
- [n54](#). *Forfattarnote*: indelukke.
- [n55](#). *Forfattarnote*: svulmer.
- [n56](#). heve] *retta frå*: have (*trykkfeil, jf. liste bak i boka*)
- [n57](#). *Forfattarnote*: forhaane.
- [n58](#). *Forfattarnote*: Skose, Stikpille.
- [n59](#). *Forfattarnote*: Sauenbach betyder egentlig noget andet, nemlig: Svinebæk.
- [n60](#). *Forfattarnote*: at forekaste ham.
- [n61](#). *Forfattarnote*: ungt Menneske.
- [n62](#). *Forfattarnote*: Veien.
- [n63](#). *Forfattarnote*: skjule sin slette Side.
- [n64](#). *Forfattarnote*: Art, Skik.
- [n65](#). *Forfattarnote*: Pigebørn.
- [n66](#). *Forfattarnote*: sladre.
- [n67](#). *Forfattarnote*: flink og behændig.
- [n68](#). *Forfattarnote*: Brøst, Feil.
- [n69](#). *Forfattarnote*: derfor skulle de begge tie, og ingen laste den anden.
- [n70](#). *Forfattarnote*: kun to sammen. («tvau» om et Mandfolk og et Kvindfolk).
- [n71](#). *Forfattarnote*: truer.
- [n72](#). *Forfattarnote*: Sammentræf.
- [n73](#). *Forfattarnote*: ærgerligt.
- [n74](#). heve] *retta frå*: have (*trykkfeil, jf. liste bak i boka*)
- [n75](#). *Forfattarnote*: aabenhjertigt.
- [n76](#). vanhøvelegt] *retta frå*: vanhølegt (*trykkfeil, jf. liste bak i boka*)
- [n77](#). *Forfattarnote*: glad. (Kan og udtales: feien).
- [n78](#). *Forfattarnote*: forstummet.
- [n79](#). *Forfattarnote*: Glæde.
- [n80](#). *Forfattarnote*: Dette Forlig.
- [n81](#). *Forfattarnote*: Forbedring.